

SZOCIÁLIS BIRTOKPOLITIKA

BIRTOKPOLITIKAI intézkedéseink eddig nem túlságosan érvényesítőket. Gyakran éppen azok a leginkább rászorult és érdemes családok maradtak ki a birtokpolitikai tevékenységből, amelyek az egyébként megkívánt személyi feltételeknek mindenben megfeleltek ugyan, azonban anyagi eszközök híján voltak.

Az ebből fakadó sok jogos keserűség orvoslására kínálkozott az a gondolat, hogy az Országos Népi és Családvédelmi Alap, illetve az Alap keretében törvényhatóságoként működő közjóléti szervezetek a birtokpolitikai tevékenységbe megfelelő módon bekapcsolóssanak.

Ismeretes, hogy az 1940. évi XXIII. t.-c. által életre hívott Országos Népi és Családvédelmi Alap feladata, hogy a megélhetésükben veszélyeztetett, főleg mezőgazdasági foglalkozású, sokgyermekes családok boldogulását gazdasági segítség útján alapozza meg, továbbá kellő anyagi feltételekkel

nem rendelkező, arra érdemes családoknak az anyagi eszközöket biztosítsa avégből, hogy az állam vagy más közület gazdaságpolitikai tevékenységének részesei lehessenek. Az Alap feladatkörének azt a részét, amely különböző kölcsönök nyújtásával a rászorultak gazdasági megsegítését végzi, a közjóléti szövetkezetek bonyolítják le.

Bár a közjóléti szövetkezetnek kötelessége, hogy támogassa és anyagi eszközök nyújtásával elősegítse a mezőgazdasági foglalkozású sokgyermekes családok házhely-, föld- és kisbérletszerzési törekvéseit, de mégis mivel önálló birtokpolitikai tevékenységet a földművelésügyi minisztérium birtokpolitikai csoportja, illetve az Országos Telepítési Igazgatóság hivatott kifejteni, szükségesnek látszott, hogy a birtokpolitikai tevékenység és az Alap célkitűzései egymással összhangba hozassanak.

Ma a birtokpolitika céljainak szolgálatában a földművelésügy és a belügy illetékes szervei között a legteljesebb együttműködés áll fenn. Az együttműködés biztosítja a közjóléti szövetkezetek bekapcsolódását a földművelésügyi minisztérium birtokpolitikai tevékenységébe minden olyan esetben, amikor a családvédelmi szempontok érvényesítésére országos érdekből szükség van, illetve arra lehetőség nyílik. Sőt az Országos Szociális Felügyelőség vagy a közjóléti szövetkezetek bizonyos ingatlanoknak birtokpolitikai célokra való megszerzését maguk is megindíthatják.

A kishaszonbérletek alakításának, kisbirtokok és házhelyek szerzésének előmozdításáról szóló törvény végrehajtásáról szóló földművelésügyi miniszteri rendelet intézkedései 1941 május 18 óta érvényben vannak.

A rendelet szerint a községi eljáróság köteles figyelemmel kísérni a mezőgazdasági népesség — ideértve a falusi kisiparosokat és kiskereskedőket is — lakásvizonyait s ha arról győződik meg, hogy a községben legalább tíz olyan személy van, akinek beépítésre alkalmas házhelye nincs és ilyet saját erejéből nem is tud szerezni, házhelyek alakítása céljából véleményes javaslatot tesz a vármegye gazdasági felügyelőségének. Javaslatában telekkönyvszerűen köteles megjelölni a házhelyek alakítására szükséges és alkalmas ingatlanokat, figyelemmel arra, hogy azok az árvíz és a belvíz veszélyétől mentesek legyenek, a község természetes fejlődésének irányában feküdjenek és községfejlesztési, közlekedési, egészségi és más közszempontból is alkalmasak legyenek.

Házhelyek alakítása céljából egyaránt alkalmas területek közül elsősorban azok hozandók javaslatba, megszerzésre, melyek szabadkézből vagy állami elővásárlás útján vagy az ú. n. zsidótörvény megfelelő intézkedései alapján megszerezhetők. Ha ilyen terület rendelkezésre áll, az eljáróság tíznél kevesebb házhely megszerzésére is tehet javaslatot.

Figyelemmel kell kísérni a házhelyek céljára szükséges területek megszerzésére irányuló javaslattételnél a házhelyszerzők gazdaságainak, illetőleg munkahelyeinek fekvését, a község belterületének kiterjedését, a község-határ egyes részeitől való távolságot és a közlekedési viszonyokat. Nagy kiterjedésű község-határ esetén mérlegelni kell, hogy a község belterületének növelése vagy egy már meglévő külterületi tanyaközpont továbbfejlesztése, esetleg új tanyaközpont létesítése volna-e célszerűbb?

A házhelyszerzők anyagi helyzetét is figyelembe véve, a községi eljáróság házhelyek céljára akkora terület megszerzését hozza javaslatba, hogy a szorosan vett házhelyen és gazdasági udvaron kívül abból a házhelyszerző földműves családoknál szokásos nagyságú veteményeskert is kiteljék. Egy házhely nagysága azonban a 600 □-ötlet csak kivételes esetekben haladhatja meg.

A házhelyekül javaslatba hozott ingatlanok valóságos és teljes becsértékét búzában vagy rozsban kell megállapítani, illetőleg kifejezni.

A gazdasági felügyelőség a községi előjáróság javaslatát az ingatlanok alkalmassága és ára tekintetében, valamint az összeírtak alkalmassága szempontjából felülvizsgálja és ha szükséges, helyszíni tárgyalást tart. A helyszíni tárgyalás megkezdésének napját és helyét legalább 8 nappal előre köteles a földművelésügyi minisztérium Gazdasági Műszaki Hivatalával, az illetékes kultúrmérnöki és államépítészeti hivatallal, az Országos Földhitelezéssel, az Országos Falusi Kislakásépítési Szövetkezettel, az Országos Szociális Felügyelőséggel és a helyi közigazgatási szervekkel közölni. A helyszíni tárgyalás befejezésétől számított 8 nap alatt köteles a gazdasági felügyelőség a jegyzőkönyvet az összes iratokkal és véleményével együtt az illetékes közigazgatási bizottság gazdasági albizottsága elé terjeszteni, amely 30 nap alatt határoz abban a kérdésben, hogy az átengedésre kötelezést eljárás megindítását vagy a kérelem elutasítását javasolja. A gazdasági albizottság javaslatát 8 nap alatt köteles felterjeszteni a földművelésügyi miniszterhez.

A lakatlan belsőségek megszerzésére is módot nyújt a rendelet, amennyiben kimondja, hogy azokban a községekben, ahol a legutolsó statisztikai felvétel szerint a születések száma 18 ezrelék alatt marad, a községi előjáróság minden év február hó i-ig telekkönyvszerűen megjelölve köteles a gazdasági felügyelőségnek bejelenteni a községben fekvő és egy évet meghaladó időn át lakatlanul álló lakóházakat, amelyekkel tulajdonosaik kellő számú ivadék hiányában nem tudnak benépesíteni. Jelenteni kell egyúttal azt is, hogy az épületek valamelyike sokgyermekes családok részére alkalmas-e? Ha a bejelentett lakatlan belsőség megvásárlására hajlandó és arra képes érdemes személy a községben nincs, erről a községi előjáróság a bejelentéssel egyidejűleg értesíteni tartozik az Országos Falusi Kislakásépítési Szövetkezetét és az Országos Szociális Felügyelőséget. A gazdasági felügyelőség a bejelentés felülvizsgálata alapján — esetleg az Országos Szociális Felügyelőség megkereséséből — megállapítja, hogy a bejelentett üresen álló lakóházak sokgyermekes családokkal való benépesítése szükséges-e, s ennek értelmében a lakóházak megszerzésére javaslatot tesz a földművelésügyi miniszternek. Amennyiben az Országos Szociális Felügyelőség szükségesnek tartja, a vm. gazdasági felügyelőség az üresen álló lakóházak megszerzését más vidékről áttelepülni hajlandó érdemes jelentkezők részére javasolja, feltéve, hogy az áttelepülni szándékozók megélhetése a községben megfelelő munkalehetőségek révén biztosítható.

Családi otthonok létesítésére szükséges ingatlanokat a földművelésügyi miniszter közegnek, törvényhatóságnak, egyháznak, egyéb közintézménynek és szövetkezetnek, tehát közjóléti szövetkezetnek is átengedhet avégből, hogy a házépítésre alkalmas házhelyeket a birtokszerzőknek szerződés alapján birtokába bocsássa.

A házhelyszerzők házhelyük birtokbavételétől számított öt év alatt kötelesek lakóházaikat fölépíteni, ellenkező esetben a földművelésügyi miniszter őket házhelyeikből kimozdíthatja.

A rendelet végrehajtásáról a földművelésügyi miniszter a gazdasági felügyelőségekhez külön körrendeletét intézett, melyben felhívta a gazdasági felügyelőségeket, hogy a helyszíni eljárásra a közjóléti szövetkezeteket minden esetben közvetlenül hívják meg és hogy azokat a sokgyermekes házhelyszerzésre jelentkezőket, akik a törvényben megállapított fizetési kötelezettségnek eleget tenni nem tudnak, külön összeírás! ívbe vegyék fel és a névjegyzéket a szövetkezetekhez juttassák el. Azoknak a házhelyeknek megszerzését, amelyekre a közjóléti szövetkezetek sokgyermekes családok részére lakóházakat szándékoznak építeni, a gazdasági felügyelőségek úgy igyekezzenek előmozdítani, hogy a telkeken építendő lakóházakba a juttatónak még az eljárás lefolytatása évében beköltözhesse. Különös gonddal kell előmozdítaniok továbbá az elnéptelenedett családok által üresen hagyott lakóházak benépesítését.

A házhelyek biztosításával egyidejűleg fontos feladata a közjóléti szövetkezeteknek, hogy a birtokpolitikai eljárás során felosztásra kerülő ingatlanokból olyan sokgyermekes családok is tulajdonosok legyenek, de különösen kishaszonbérletet szerezhessenek, amelyek egyébként anyagi helyzetük-nél fogva erre képtelenek lennének. Ha ilyen ingatlanok értékesítésére,

illetve hasznosítására vonatkozólag a földművelésügyi miniszter a gazdasági felügyelőségeket javaslattételre hívja fel, a sokgyermekes, földhözjuttatásra érdemes, de megállapított fizetési kötelezettségnek eleget tenni nem tudó jelentkezőket külön összeírási ívbe kell felvenni és a névsort közölni kell a közjóléti szövetkezettel is, amely nyilatkozik az irányban, hogy a szóbanforgó sokgyermekes családok közül kiket óhajt vételár-előleg hitelezésével, illetve az esedékes haszonbér lefizetésével, esetleg a szükséges élő és holt felszerelés beszerzésével a birtok felhasználásába bekapcsolni?

Bizonyos esetekben sor kerülhet arra is, hogy egész birtoktesteket a közjóléti szövetkezetek vegyenek bérbe, hogy azokon bérlőszövetkezeteket vagy bérlőcsoportokat alakíthassanak.

Támogatást nyújthatnak a közjóléti szövetkezetek legelőrészt (legelőjog) megvásárlásához is, ha a sokgyermekes családok megsegítése érdekében a népies állattenyésztés szempontjából ennek a támogatási módnak a szüksége felmerül.

Gyakran előfordul, hogy indokolt lenne az önhibájukon kívül elárverezett sokgyermekes családok talpraállítását korábbi ingatlanok visszavásárlása útján végezni. A földművelésügyi minisztérium által elővásárlás útján megszerzett ingatlan visszajuttatásához szükséges összeget azonban a tönkrement család előteremteni nem képes. Ilyen esetekre a gazdasági felügyelőség köteles felhívni a közjóléti szövetkezetek figyelmét, hogy azok a vételárelőleget a család rendelkezésére bocsáthassák.

Ebből a rövid tájékoztatásból is látható, hogy a földművelésügyi minisztérium és a Családvédelmi Alap együttműködése olyan lehetőségeket biztosít a sokgyermekes családok szociális támogatása, megerősítése és felemelése terén, melynek jelentősége ma még eléggé fel sem becsülhető. Házhelyhez, házhoz, földhöz, földbérlethez, gazdasági felszereléshez és állatállományhoz juthat a magyar szociálpolitikai gondoskodás keretében minden olyan sokgyermekes család, amely szorgalmával és igyekezetével, becsületos munkájával bizonyosságot tett arról, hogy érdemes tagja a nemzeti társadalomnak.

A közjóléti szövetkezetek önálló birtokpolitikát nem óhajtának folytatni, arra azonban szükség van, hogy a birtokpolitikai tevékenységbe — a sokgyermekes, leromlott anyagi viszonyok között élő családok megsegítése érdekében — minél erősebben bekapcsolódjanak.

Az egyéni szociális szempontokon túl pedig — miután a közjóléti szövetkezetek munkájának során figyelemmel kísérik a népességmegosztás esetleges aránytalanságait, a nemzeti szempontokat és az egyes községekben uralkodó szociális feszültségeket is — nagy lépéssel jutunk közelebb az egészségesebb közállapotok megteremtéséhez.

TÖRÖK LÁSZLÓ